

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19–20 травня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

2. Зінченко І. О., Тютюгіна В. І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: монографія. Харків: Фінн, 2008. 336 с.
3. Іваненко І. В. Інститут співучасті у кримінальному праві України: новації та пропозиції. Часопис Київ. ун-ту права. 2007. № 1. С. 142–14.
4. Орловський Р. С. До питання про підстави кримінальної відповідальності співучасників. Теоретичні та прикладні проблеми кримінального права України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Луганськ, 20–21 трав. 2011 р. / редкол.: Г. Є. Болдарь, А. О. Данилевський, О. О. Дуров та ін.; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. С. 373–377.
5. Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Верхов. Суду України від 06.11.2009 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text> (дата звернення: 20.04.2022).

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ЗЛОЧИННІСТЬ

Хлус М. Г.

*студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Янішевська К. Д.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

У сучасному світі існує безліч засобів впливу на характер, свідомість та поведінку людей, а найвідомішим з них є засоби масової інформації. Роль та місце ЗМІ в сучасному житті важко переоцінити, адже вони глибоко проникли в нашу повсякденність так, що ми не можемо уявити своє життя без них. Спочатку вони виконували інформаційну функцію, завданням якої було поширювати і коментувати відомості про найважливіші для громадян і органів влади події. Однак зараз їх функції та вплив розширюється та поступово змінюється і, на жаль, на гірше, про що свідчить збільшення інформації, яка породжує серед населення агресію, почуття несправедливості та думки, що підштовхують на злочинний шлях.

Засоби масової інформації є інструментом поширення соціальних та політичних ідей, думок, теорій та ідеологій. Головна проблема в тому, що інформація, яку надають ЗМІ, часто спотворена, переказана чи навіть фейкова. Нерідко газети чи канали є зацікавленою стороною, яка у власних цілях пропагандує недостовірну інформацію, котра потім формує громадську думку з того чи іншого питання. Надана інформація часто не може бути перевірена, а тому люди змушені вірити на слово.

Інформація, поширювана ЗМІ, все більше впливає на свідомість та поведінку людей, детермінуючи ті чи інші їх вчинки. Як зазначає Ковальова А.Ю. вплив ЗМІ є необмеженим та всеосяжним, хоча одна і та ж подана ними інформація сприймається по-різному, однак для одних вона носить благодійний характер і навіть психотерапевтичний, а для інших негативний, провокуючи будь-яку раптову, а інколи кримінальну реакцію [1, с. 214].

Криміногенний вплив масмедіа інформує про методи та способи вчинення злочинів. При демонстрації злочинів, способів їх учинення, сцен насильницького характеру в осіб, схильних до скоєння правопорушення, виникає стимул до вчинення описаного чи продемонстрованого злочину. Наслідками таких впливів стає агресія, яку можна класифікувати на вербальну та фізичну. Під терміном «вербальна агресія» криється словесна образа, лайка, погроза, приниження. До фізичної агресії відносимо використання сили. Хоча ця інформація й має на меті інформування чи попередження суспільства, а в результаті стає пропагандою до протиправних дій.

Що ж стосовно уживання ненормативної лексики, то це посилює емоції стосовно злочинних дій і часто стає приводом до них. Також психологи зазначають, що часте безпідставне і безсоромне використання нецензурної лексики є видом психічної вади.

Нині тенденція, яка романтизує й ідеалізує злочинців, часто простежується у кінематографічних творах: кримінальні драми, комедії та серіали. Ці твори мають попит у різних вікових груп, а їх сюжет детально описує злочини та як уникнути покарання, демонструє корупцію правоохоронних органів, які закривають очі на такі дії за певну винагороду. Прикладом для наслідування пропонують того, хто вирішує будь-які життєві негаразди за допомогою фізичної сили, для кого совість та мораль є перепоною на шляху до успіху та людською слабкістю. Також відбувається пропаганда алкогольної й тютюнової продукції, яка негативно позначається на глядачеві, стираючи кордони між допустимим і недопустимим уживанням, як результат, у стані алкогольного сп'яніння скоюється значна кількість злочинів. Злочинці та їх дії ідеалізуються, що змушує не тільки співпереживати, проте й наштовхує наслідувати їхню поведінку, адже вони завжди залишаються безкарними.

Тож чому вчать ці твори, які мають на меті культ жорстокості, агресії, насильства? Як результат, молоді люди втрачають самоконтроль, переходять межу дозволеного, навіть не розуміючи цього, з'являється інтерес до легких грошей за якими стоїть злочинний світ. Звичайно, ЗМІ не мають на меті формування кримінальної субкультури, проте саме вони створюють образ, котрий кардинально відрізняється від реальної злочинності.

Як зазначає науковець Мокряк М.О. за допомогою кримінального середовища в суспільстві розвивається власна кримінальна ідеологія, яка чинить соціально-психологічний вплив на індивіда, нав'язуючи при цьому власні погляди, уявлення традиції та цінності [2, с. 195-196]. Ми й не помітили, як тюремний жаргон (авторитет, качки, кореша, стрілка та багато інших) увійшов у наше повсякденне спілкування.

Слід зауважити, що це вибір кожного, хтось може вимкнути телевізор або перемкнутися на інше шоу. Як слушно зауважив Омельчук О.М., що у телевізійний час, коли найбільша кількість глядачів (з 20 до 24 годин), телебачення демонструє бойовики, трилери, фільми жахів, сюжет яких переповнений кров'ю, насиллям, жорстокістю, свавіллям та вбивствами [3, с. 165].

Найпомітніший вплив масмедіа спостерігається на неповнолітніх, адже це вкрай вразлива категорія населення. Зумовлюється це тим, що саме в цьому віці неповнолітні особи проходять період формування та становлення себе як особистості, а тому ще чітко не сформовані сталі позитивні життєві установки. Вплив ЗМІ на особистість починається з самого дитинства, а в деяких випадках має такий же вплив на дитину як і сім'я. Тому можна стверджувати, що вони виконують своєрідну виховну функцію, адже за допомогою них проходить процес знайомства з найрізноманітнішими життєвими ситуаціями, які часто не є гарним прикладом і відрізняються від реальних.

Вплив масмедіа не є однорідним, адже як показує практика друковані видання та радіо не справляють такого впливу на особистість як телебачення. Все більший попит має кримінальна тематика кінематографічних творів, адже глядачі буквально знають напам'ять всі діалоги, наслідують та певною мірою копіюють потім поведінку головних героїв. Більший інтерес викликають злочинці та шахраї, чим звичайні чесні, справедливі та законслухняні громадяни і, на жаль, з цим нічого не можливо вдіяти, адже попит породжує пропозиції, які ніхто не може контролювати.

З кожним роком ситуація погіршується, бо злочини, які раніше були властиві виключно дорослим, зараз все частіше скоюють неповнолітні: торгівля наркотиками та зброєю, крадіжка та підпал машин, вимагання, погрози, сутенерство, розстріли у школах та комп'ютерні злочини. Популярність останнього швидко зростає та має розгалужену систему, створюється гральний бізнес, несанкціонований доступ до комп'ютерів або інформаційних систем, комп'ютерний вандалізм, злочини, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, шахрайство та чимало іншого.

Тож, слід пам'ятати, що соціальна основа для злочинності дорослих - це злочинність неповнолітніх, а ця проблема є глобальною, адже саме вона несе суспільну небезпеку та перешкоджає нормальному життю та розвитку суспільства. Однак, як можна

розв'язати цю проблему? Перш за все, необхідно створити систему соціального контролю за діяльністю ЗМІ, за умови, що вона не знищить свободу слова взагалі.

По-друге, слід більше приділяти уваги статті 300 Кримінального кодексу України, в якій чітко зазначена відповідальність за ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію [4].

По-третє, слід боротися зі вживанням тютюнових виробів, наркотичних засобів та їх незаконного обігу у кінематографічних творах та з їх романтизацією, адже це пробуджує інтерес у читачів до цих засобів. В Україні вже діє Закон України «Про рекламу», який забороняє рекламу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої та тютюнові вироби [5].

По-четверте, необхідно створити спеціальні програми на тему боротьби з вживанням та поширенням наркотиків. Так, програми з такою тематикою існують на нашому телебаченні, проте їх дуже мало та вони аж ніяк не борються з наркоманією, а лише розповідають де, за якою ціною та як їх вживати.

По-п'яте, позитивний характер буде нести взаємодія ЗМІ з правоохоронними органами. Науковці Бодунова О.М. та Любавіна В.П. стверджують, що масмедіа має потенціал вдосконалити інформування суспільства з питань боротьби зі злочинністю, а для правоохоронних органів це спосіб підняти свій авторитет у населення та розширити джерела інформації [6, с. 226].

Наприклад, Сполучені Штати Америки заснували цілу кіноіндустрію, яка ідеалізує образ американського поліцейського. Він - герой, який бореться зі злочинністю, а всі його дії зазнають успіху. Хоча дійсність дещо відрізняється від цієї версії, однак глядачі довіряють правоохоронним органам і вірять, що ті здатні їх захистити від будь-яких злочинних проявів. Серед жителів США існує думка, що злочинність - цілком природне явище, а завданням поліції є контроль за певними видами злочинності.

Поки Україна лише створює та запроваджує механізми подолання негативного впливу масмедіа на злочинність, інші країни вже діють. Законодавство європейських країн орієнтоване на захист дітей та підлітків. Прикладом може слугувати британська ВВС, яка проводить політику зосереджену на зменшенні кількості детективів і програм, які містять сцени насильства, жорстокості, демонстрованих до 21 години, в час, коли значну частину аудиторії складають діти.

На прикладі Німеччини також можна розглядати способи боротьби з телепрограмами, які порушують добробут дітей та підлітків. Був укладений договір між

федеральними землями та Німеччиною, який передбачав заборону транслювати фільми, які не повинні дивитися глядачі до 18 років, їх показ здійснюється лише у нічний час. Фільми, які передбачені для категорії від 16 років транслюються після 22 години [3, с. 166-167].

Отже, вплив засобів масової інформації на злочинність є надзвичайно актуальною проблемою, яка потребує негайного вирішення. Нині масмедіа зловживають правом на свободу слова, порушуючи норми моралі та журналістської етики. Щоденна демонстрація ЗМІ насильства, агресії, культу сили та беззаконня пригнічує та навіює атмосферу страху серед населення, підштовхуючи до кримінального, аморального способу життя, який знецінює людське життя. Безумовно засобам масової інформації необхідно інформувати суспільство, однак так, щоб це було кримінологічно обґрунтовано.

Однак не все так погано, адже законодавство більшості країн світу почало боротьбу із негативним впливом ЗМІ на суспільство. Законодавчі акти передбачають відповідальність за пропаганду жорстокості та насилля, хоча й виникають труднощі при доведенні у кримінальних справах за цими статтями, проте це відіграє профілактичну роль у боротьбі з насильницькими проявами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ковальова А.Ю. Вплив засобів масової інформації на злочинність неповнолітніх. *Злочинність у глобалізованому світі* : матеріали XVI Всеукр. кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Харків, 12 груд. 2017 р. С. 154-155.
2. Мокряк М.П. Вплив засобів масової інформації на детермінацію злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. №11. 2017. С. 195-198.
3. Омельчук О.М. Роль засобів масової інформації у профілактиці злочинності. *Університетські наукові записки*. № 4(52). 2014. С. 163-170.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від від 05.04.2001 № 2341-III (дата звернення: 07.10.2021).
5. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР (дата звернення: 15.10.2021).
5. Бодунова О.М., Любавіна В.П. Вплив новітніх інформаційних технологій на динаміку злочинності в Україні. *Право і суспільство*. №4. 2018. С. 225-229.